Getrouw tot in de dood

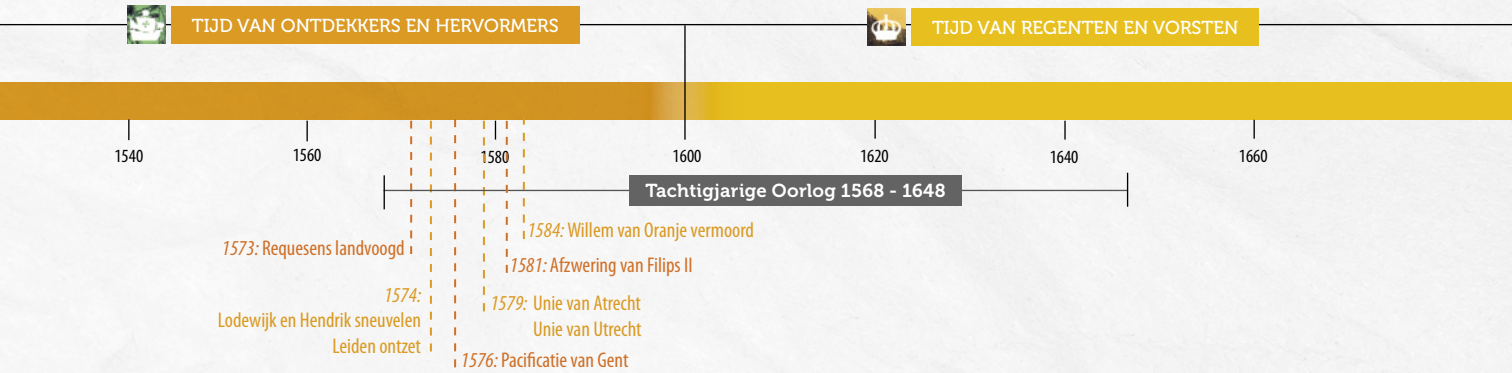

Minimum

1. Door wie werd Alva opgevolgd?	1. Door Requesens.
2. Welke twee broers van Willem van Oranje sneuvelden in 1574 bij Mook?	2. Lodewijk en Hendrik.
3. Waardoor stierven veel inwoners van de stad Leiden toen deze belegerd werd door de Spanjaarden?	3. Door de honger.
4. Wat deed Willem van Oranje?	4. Hij liet het land onder water zetten.
5. Wat brachten de geuzen mee naar de stad?	5. Haring en wittebrood.
6. Wat schonk de prins aan de stad?	6. Een universiteit.
7. Wat deden de Spaanse soldaten na de dood van Requesens?	7. Ze gingen plunderen (Spaanse furie).
8. Welke stad werd vreselijk geplunderd?	8. Antwerpen.

9. Hoe heette de vereniging van alle Nederlandse gewesten in de strijd tegen Spanje?	9. De Pacificatie van Gent.
10. Wie werd de nieuwe landvoogd?	10. Don Juan.
11. Door wie werd hij opgevolgd?	11. De hertog van Parma.
12. Wie sloten de Unie van Atrecht?	12. De Zuidelijke Nederlanden.
13. Wie sloten de Unie van Utrecht?	13. De Noordelijke Nederlanden.
14. Wie had bij de Unie van Utrecht de leiding?	14. Graaf Jan van Nassau.
15. Wat deed Filips II in 1580 met Willem van Oranje?	15. Hij deed hem in de ban.
16. Met welk geschrift verdedigde de prins zich?	16. Met zijn *Apologie*.
17. Wat deden de Staten-Generaal toen?	17. Ze zworen Filips II af.
18. Door wie werd Willem van Oranje vermoord?	18. Door Balthazar Gerards.
19. Welke erenaam kreeg Willem van Oranje?	19. Vader des vaderlands.
20. Waar is hij bijgezet?	20. In de Nieuwe Kerk te Delft.

Basis

Jaartallen

1568-1648:	De Tachtigjarige Oorlog
1573:	Requesens landvoogd
1574:	Lodewijk en Hendrik Nassau sneuvelen bij Mook Leiden belegerd en ontzet
1576:	Pacificatie van Gent
1579:	Unie van Atrecht Unie van Utrecht
1581:	Afzwering van Filips II *(Plakkaat van Verlatinghe)*
1584:	Willem van Oranje te Delft vermoord

Requesens als landvoogd

1. Na het beleg van Haarlem en Alkmaar trokken de Spaanse soldaten naar de stad Leiden.

a. Hoe probeerde de prins de Spaanse soldaten bij Leiden weg te krijgen?

_____

_____

b. Heel even leek het er op dat het plan van Willem van Oranje werkte. Het Spaanse leger onder leiding van legeraanvoerder Valdez trok weg bij Leiden. Toch mislukte het plan en het liep uit op een zware tegenslag voor de prins. Waarom?

_____

_____

_____

Na twee maanden belegerden de Spaanse soldaten de stad Leiden opnieuw.

2. Hieronder zie je een afbeelding van de broers van Willem van Oranje. Schrijf achter de letter de juiste naam.

Kies uit: *Adolf – Hendrik – Jan – Lodewijk*

a. _____ van Nassau,

gesneuveld te _____

b. _____ van Nassau.

c. _____ van Nassau,

gesneuveld te _____

d. _____ van Nassau,

gesneuveld te _____

3. Omcirkel of het *waar* of *niet waar* is.

Toen de Spaanse soldaten wegtrokken na de eerste belegering van Leiden:

a. werden alle Spaanse belegeringsschansen afgebroken. *waar / niet waar*

b. waarschuwde de prins voor een nieuwe belegering. *waar / niet waar*

c. zorgde men in de stad voor een groter leger. *waar / niet waar*

d. legde men een grote voorraad voedsel aan. *waar / niet waar*

4. Doordat er in Leiden geen goede voorbereidingen getroffen waren, kreeg de bevolking bij de tweede belegering te maken met _____ en brak er een _____ epidemie uit.

Duizenden mensen stierven en de ellende werd met de dag groter. De morrende bevolking trok naar het stadhuis en eiste van burgemeester Van der Werff brood, desnoods door overgave aan de Spanjaarden. Hoe voorkwam de burgemeester de opstand?

_____

_____

_____

_____

5. Hieronder zie je een kaart met daarop het beleg van Leiden. Bekijk de kaart en maak de opdrachten.

a. Kleur de stad Leiden groen.
b. Kleur de Spaanse schansen en soldaten rood.
c. Kleur de watergeuzen oranje.
d. Geef met een pijl aan hoe de watergeuzen naar de stad Leiden voeren.

6. Het ontzet van Leiden. Zet de goede nummers voor de zinnen.

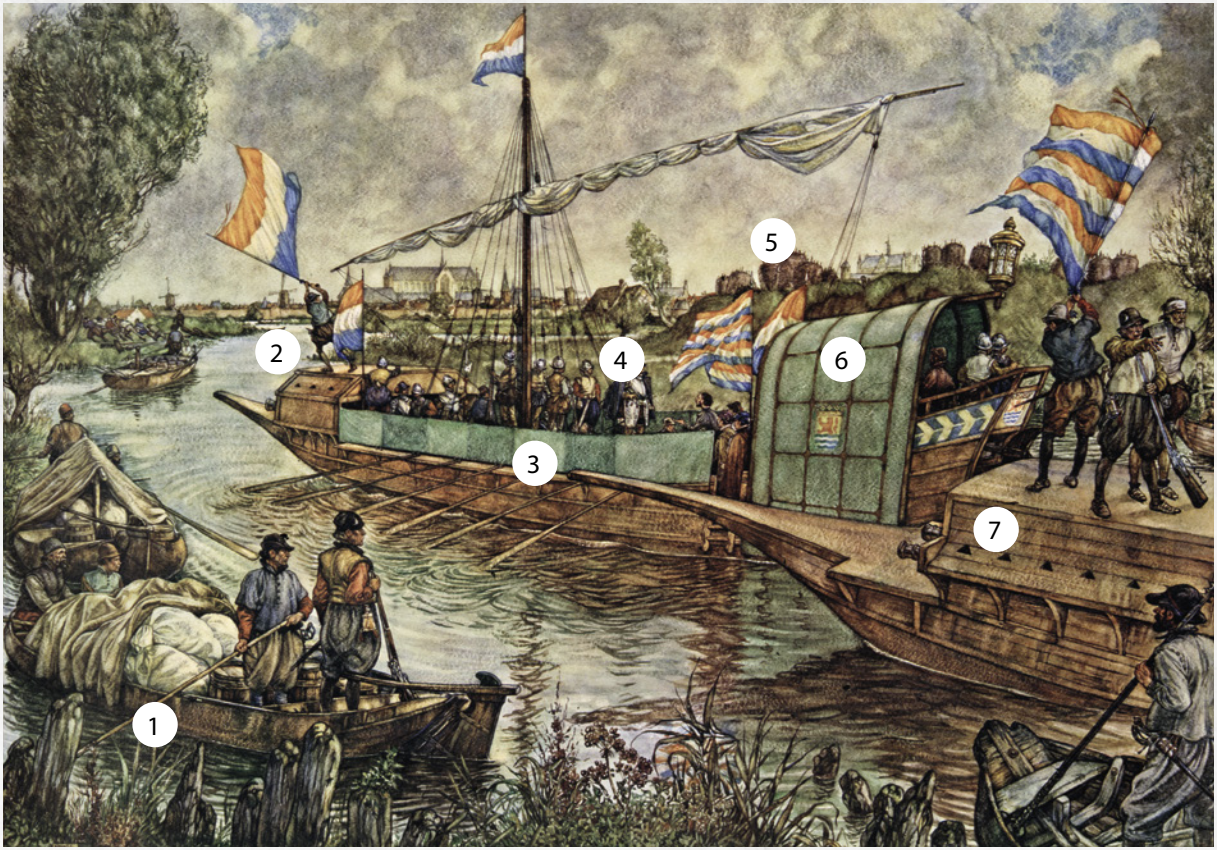

Daar komen de geuzen!

____ Boisot, admiraal van de geuzenvloot, luistert hoe een uitgeputte Leidenaar op zijn knieën verslag doet.

____ Roeiers achter groene kleden roeien het schip richting Leiden.

____ De lopen van kanonnen zijn naar voren gericht. Haakbusschutters steken hun wapens door de driehoekige openingen.

____ Admiraal, kapitein en roerganger staan in de groene tent met het Zeeuwse wapen op het achterdek.

____ Onder de zeilen liggen haring en wittebrood voor de hongerende Leidenaars.

____ Vendelzwaaiers wapperen met hun vlaggen naar Leiden om te seinen dat de redding nabij is.

____ Achter de galeien staan de schanskorven van de Lammenschans.

De Pacificatie van Gent

7. Bekijk de strip en beantwoord de vragen.

a. Wat betekent het woord 'soldij'?

_____

b. Wie kregen er geen soldij meer?

_____

c. Hoe kwam het dat er geen soldij kon worden betaald?

_____

_____

d. Wat bedoelt de soldaat met: 'Dan halen we het zelf wel!'?

_____

_____

e. Welke stad heeft hier zwaar onder geleden? _____

f. Hoelang waren de soldaten bezig met roven, plunderen en moorden?

_____

8. In 1576 sloten alle zeventien gewesten van de Nederlanden een verbond: de Pacificatie van Gent. Maar dit verbond hield niet lang stand. Bekijk de striptekening en beantwoord de vragen.

a. Wat werd er bepaald in de Pacificatie van Gent?

_____

_____

_____

b. Wat was een groot verschil tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden?

_____

_____

Scheiding

9. De Zuidelijke Nederlanden maakten in 1579 een nieuw verbond.

a. Wat was de naam van dat verbond? _____

Ze beloofden weer trouw aan koning _____

b. De Noordelijke Nederlanden sloten ook een verbond met elkaar: de Unie van _____

waarin ze afspraken gezamenlijk _____

en niemand mocht om _____

c. Hiernaast zie je een kaart van de zeventien provinciën van de Nederlanden. Kleur de Noordelijke Nederlanden (Unie van Utrecht) oranje en de Zuidelijke Nederlanden (Unie van Atrecht) groen.

Getrouw tot in de dood

10. Willem van Oranje koos openlijk de kant van de Noordelijke Nederlanden. In 1580 werd hij daarom in de ban gedaan door Filips II. Dat betekende dat hij vanaf dat moment vogelvrij was.

a. Wat betekent het als iemand vogelvrij is verklaard?

_____

_____

b. Hoe reageerde de prins van Oranje hierop?

_____

_____

c. Van wie en hoe kreeg de prins van Oranje steun?

_____

_____

d. Zou jij in zo'n situatie doorgaan of stoppen? Waarom?

_____

_____

11. De prins van Oranje was door Filips II vogelvrij verklaard. Wie hem doodde zou een grote beloning krijgen:

a. _____ goudstukken;

b. Vergeving van _____;

c. Verheffing in de _____.

12. Streep door wat fout is en vul in.

In 1582 werd er een aanslag op de prins van Oranje gepleegd in *Gent / Antwerpen*. De prins was ernstig gewond geraakt aan zijn *hals/borst*. Men vreesde voor zijn leven.

Zijn derde vrouw _____ verzorgde

hem en de wond genas langzaam. Toen de prins genezen was, werd er een dankdienst gehouden.

_____ dagen na deze dienst stierf zijn vrouw.

13. Op 10 juli 1584 werd er weer een aanslag gepleegd op de prins van Oranje. Deze keer was het fataal.

a. Wie vermoordde Willem van Oranje?

_____

b. Waar werd Willem van Oranje vermoord?

_____

_____

c. Geef een korte beschrijving hoe dit gebeurde.

_____

_____

_____

_____

_____

d. Wat waren zijn laatste woorden?

_____

_____

e. De dader probeerde te ontsnappen, maar werd al snel opgepakt. Hoe heeft men hem gestraft?

_____

_____

14. Willem van Oranje is bijgezet in de _____ te

_____ . Op de afbeeldingen zie je het grafmonument dat boven de grafkelder staat.

vooraanzicht

zijaanzicht

a. Bekijk de afbeelding met het vooraanzicht. Wat zie je allemaal afgebeeld?

_____

_____

_____

b. Op de afbeelding met het zijaanzicht zie je nogmaals Willem van Oranje. Hij is liggend op een

_____ afgebeeld en het lijkt of hij _____ .

De beeldhouwer wil hiermee uitbeelden dat de prins eenmaal zal ontwaken op de

_____ .

Aan zijn voeten ligt een _____ .

c. De ingang van de grafkelder waarin Willem van Oranje is bijgezet is afgesloten met een sluitsteen. Hierop is zijn wapen afgebeeld. Er staat ook een Latijnse tekst op.
Zet naast de Nederlandse woorden de juiste Latijnse woorden .

Kies uit de volgende Latijnse woorden:
EXSPECTAT – PATER PATRIAE – RESURRECTIONEM – GUILELMUS PRIMUS

Op de wederopstanding _____

wacht _____

Willem de Eerste _____

Vader des vaderlands _____

d. Op het grafmonument staan vijf bronzen vrouwenbeelden. Ze beelden een aantal eigenschappen af van de prins van Oranje. Trek een lijn tussen de juiste vakjes.

Vrouw met een weegschaal	Teken van kracht
Vrouw met een hoed	Teken van rechtvaardigheid
Vrouw met een kerkje	Teken van faam/roem
Vrouw met een tak en leeuwenvel	Teken van liefde voor de vrede
Vrouw met een trompet	Teken van godsdienstigheid

e. Niet alleen Willem van Oranje is in deze grafkelder bijgezet. Wie zijn hier nog meer bijgezet?

_____

_____

Extra

Requesens als landvoogd

1. Op de afbeelding zie je het logo van de Universiteit van Leiden.

a. In welk jaar is de universiteit gesticht? _____

b. Het was de eerste universiteit in de Noordelijke Nederlanden.

Er was al een universiteit, maar die stond in de Zuidelijke Nederlanden

in de stad _____

c. Wie schonk de stad Leiden deze universiteit?

_____

d. Deze man omschreef de universiteit als 'een vast stuensel ende onderhoudt der vryheyt'. Daarvan zie je nog iets terug in de tekst rond het logo. Wat betekenen de Latijnse woorden 'Libertatis Praesidium'?

_____

2. Het verhaal gaat dat de burgers van Leiden in opstand wilden komen tegen het stadsbestuur en zich rondom het stadhuis verzamelden. Deze opstand werd op een bijzondere manier voorkomen door burgemeester Van der Werff. Je ziet het op een schilderij dat in 1817 gemaakt is door schilder Van Bree. Van der Werff biedt zijn eigen zwaard aan, zodat ze met hem hun honger kunnen stillen. Dat heeft hij liever dan dat de stad wordt overgegeven aan de Spanjaarden. De burgers zijn zo ontroerd door dit optreden, dat de opstand gestild wordt.

Schrijf over deze gebeurtenis een krantenbericht.

3. Ieder jaar wordt op 3 oktober het ontzet van Leiden gevierd. Zo wordt er onder andere haring en wittebrood uitgedeeld bij het gemeentehuis en zijn er allerlei activiteiten in de stad te doen.

a. Stel dat je op school zit in Leiden en met de klas willen jullie ook iets doen op deze dag. Bedenk een leuk programma met activiteiten en maak hier een mooi overzicht van. Wie zijn er welkom? Hoe laat beginnen de activiteiten en hoe lang duren ze? Maak er een mooie poster/uitnodiging bij.

b. Eén van de activiteiten is een striptekenwedstrijd met uiteraard als thema: het ontzet van Leiden. Alle inzendingen zijn die dag te bezichtigen in het gemeentehuis en aan het eind van de morgen wordt de winnaar door de burgemeester bekend gemaakt. Jij besluit ook mee te doen. Maak een (korte) striptekening over het ontzet van Leiden.

c. 's Avonds wordt er in het cultureel centrum een bijeenkomst gehouden. De burgemeester zal een toespraak houden, iemand vertelt een spannend verhaal rondom het beleg van Leiden en een groot orkest zorgt voor een muzikale bijdrage. Ook jullie school is gevraagd dit jaar een bijdrage te leveren in de vorm van een gedicht of lied. Schrijf een gedicht of componeer een lied voor deze bijeenkomst.

De Pacificatie van Gent

4. Volg de pijlen! Gebeurtenissen (oorzaken) lokken reacties uit (gevolgen).
Deze gevolgen worden weer nieuwe oorzaken. Lees de zinnen en vul steeds het onderstreepte kernwoord in.

Kies uit: *Spanje raakt in <u>geldnood</u> – Antwerpen wordt <u>geplunderd</u> – Spaanse soldaten moeten de Nederlanden <u>verlaten</u> – <u>Pacificatie</u> van Gent – Spaanse soldaten krijgen <u>geen soldij</u> – Willem van Oranje <u>stadhouder</u> van Holland en Zeeland – <u>Spaanse furie</u> – Algemene <u>onvrede</u> in de Nederlanden*

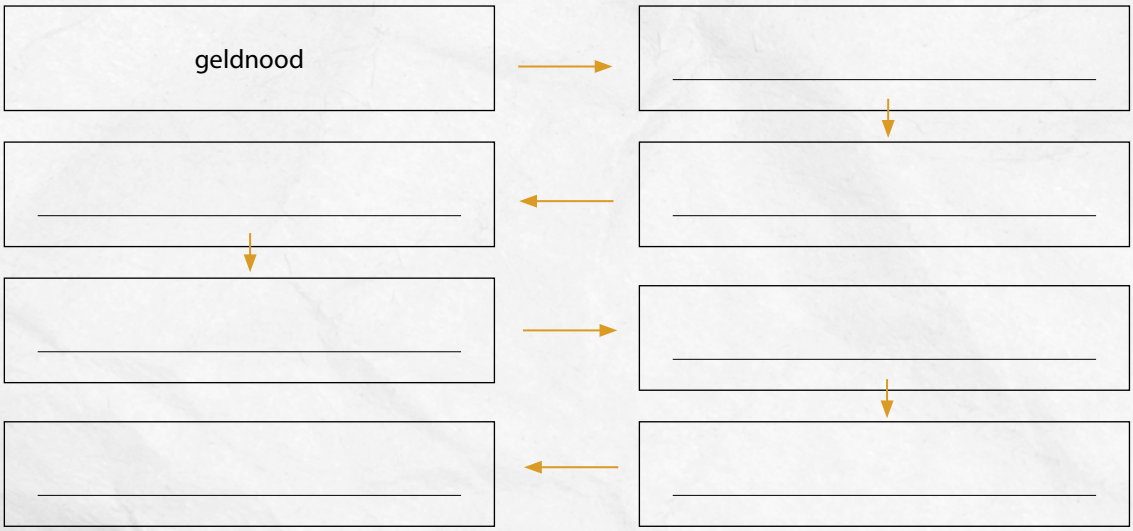

Getrouw tot in de dood

5. Hier zie je een schilderij over een gebeurtenis in 1581. Bekijk het schilderij en beantwoord de vragen.

a. Waaraan zie je dat het schilderij gaat over de afzwering van Filips II?

b. Wat was de reden dat Filips II niet langer als vorst erkend werd?

c. Lees vraag en antwoord 104 van de Heidelbergse Catechismus. Wat zegt dit over het gehoorzamen van een koning? Mag je zomaar in opstand komen tegen de koning?

d. Hier zie je een aantal tekstgedeelten uit het *Plakkaat van Verlatinghe*.

Het is aan ieder bekend dat een vorst, als dienaar van God, geacht wordt zijn onderdanen te beschermen tegen alle onrecht, overlast en geweld, zoals een herder zijn schapen beschermt. De onderdanen zijn niet door God geschapen om de vorst in alles wat hij beveelt onderdanig te zijn en hem als slaven te dienen. De vorst regeert bij de gratie van zijn onderdanen en moet met recht en reden over hen regeren, hen beschermen en liefhebben zoals een vader zijn kinderen liefheeft en zoals een herder met hart en ziel zijn schapen beschermt. Als een vorst zijn plichten niet nakomt, maar, in plaats van zijn onderdanen te beschermen, hen probeert te onderdrukken als slaven, dan is hij geen vorst, maar een tiran. In dat geval mogen zijn onderdanen, na beraadslaging in de Staten-Generaal, hem afzweren en een andere leider kiezen.

De Staten hebben, als goede onderdanen, na diverse nederige remonstranties, de Spaanse koning verzocht het onheil dat reeds geschied was en nog stond te geschieden, onder ogen te zien. Ook is hem gesmeekt de Spanjaarden uit ons land te laten vertrekken en degenen te straffen die de ondergang van de belangrijkste steden hadden bewerkstelligd en andere vormen van groot overlast hadden veroorzaakt. Dit is hem verzocht als troost voor hen die geleden hebben en als voorbeeld voor anderen. De koning reageerde door te stellen dat dit alles tegen zijn wil was geschied, dat hij zou straffen met de dood en de rust in het land zou herstellen, zoals dat een goedertieren vorst betaamt. Hij heeft nochtans geen recht gesproken of straffen opgelegd. Integendeel, alles bleek te zijn geschied met toestemming van de koning en de Spaanse Raad.

Deze don Juan van Oostenrijk wendde voor de Pacificatie van Gent goed te keuren, de bevoegdheden van de Staten te respecteren, de Spanjaarden te doen vertrekken, de aanstichters van het geweld te straffen en de rust en onafhankelijkheid te herstellen. In werkelijkheid probeerde hij de Staten te ontbinden en het ene gewest na het andere te onderwerpen. Dit is kort daarna, door de kracht van God, die alle tirannie haat, ontdekt door middel van onderschepte brieven…

Het voorafgaande heeft ons afdoende wettige aanleiding gegeven om de Koning van Spanje af te zweren en een andere machtige en goedertieren vorst te ontbieden om ons land te beschermen. Ons land heeft al meer dan twintig jaar in chaos verkeerd en is door zijn koning in de steek gelaten. We zijn niet behandeld als onderdanen, maar als vijanden, die proberen hun eigen vorst op gewelddadige wijze ten val te brengen.

De leden van de Staten-Generaal zijn niet zomaar tot het besluit gekomen. Geef de zinnen de goede kleur.

1. groen: De Staten-Generaal zien het wettige gezag als door God gegeven.
2. rood: De koning is een tiran.
3. blauw: De Staten-Generaal ervaren de hulp van de Heere in de strijd tegen de Spaanse overheersing.
4. oranje: De Staten-Generaal hebben eerst op een vreedzame (zonder geweld) manier geprobeerd de koning tot andere gedachten te brengen.

6. Lees het krantenartikel over het staatsbezoek dat koning Willem-Alexander en koningin Máxima aan het Vaticaan brachten.
Tijdens dit bezoek kreeg onze koning een heel bijzonder voorwerp in bruikleen. Hiernaast zie je een foto van het voorwerp.

a. Wat kreeg de koning in bruikleen?

_____

_____

_____

b. De officiële eigenaar (een klooster uit het Vaticaan) kreeg dit voorwerp via een erfenis van een Spanjaard die in 1574 landvoogd was van de Nederlanden. Hoe heette deze landvoogd?

_____

c. Hoe is dit voorwerp in het bezit van deze landvoogd gekomen, denk je?

_____

_____

_____

d. In het artikel lees je dat koning Willem-Alexander emotioneel was bij het in ontvangst nemen en hij noemde het ‘een heel speciaal moment’. Leg uit waarom de koning emotioneel was en het een speciaal moment vond.

7. Hier zie je het wapen van ons koningshuis.

a. Beschrijf alles wat op het koninklijk wapen is afgebeeld.

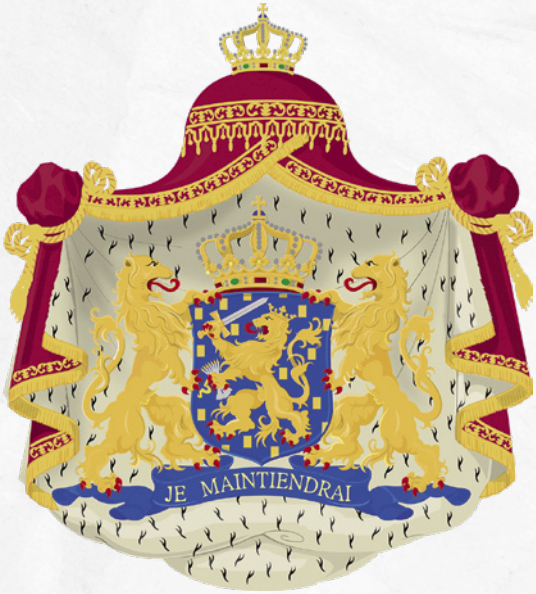

b. Welke spreuk staat er onder?

Wat betekent deze spreuk?

c. Van wie is deze spreuk afkomstig?

d. Leg uit waarom deze spreuk in het Frans staat.